

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту
Кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол № 2 від «12» січня 2022 р.

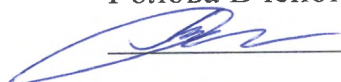
Голова Приймальної комісії

О. Г. Самойленко

ПРОГРАМА
вступного іспиту з загальної педагогіки та
історії педагогіки

Освітній рівень: третій (освітньо-науковий)
ОНП «Освітні, педагогічні науки»
Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки
На основі: освітнього ступеня магістр, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст

РОЗГЛЯНУТО та ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні Вченої ради факультету
психології та соціальної роботи
Протокол № 5 від «05» січня 2022 р.
Голова Вченої ради

 /Тимошенко О.А./

ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах реформування всього суспільства значно зростає роль освіти, розширюються соціальні функції закладів освіти різних рівнів. Реалізація цих функцій вимагає ґрунтовних психолого-педагогічних знань в структурі професійної діяльності викладача, вчителя, вихователя, методиста.

Кваліфікаційна характеристика науковця в галузі освіти передбачає цілісність особистості, яка потребує широкої інтеграції спеціальних професійних знань, базової психолого-педагогічної та фундаментальної суспільно-гуманітарної культурологічної підготовки, знання основ українознавства і народознавства.

Вступний екзамен з загальної педагогіки та історії педагогіки ставить своїм завданням визначити рівень готовності майбутнього аспіранта до виконання науково-педагогічного дослідження. Оскільки екзамен має комплексний характер, вступник повинен розглядати питання в теоретико-педагогічному, історико-педагогічному, психологічному і методичному аспектах. Теоретичні положення, сформульовані у відповіді, мають підтверджуватися прикладами і ілюстраціями із сучасної практики виховання і навчання, із власного досвіду педагогічної практики.

Відповідь на вступному екзамені повинна свідчити про обізнаність у важливих загальних питаннях педагогіки, психології та історії педагогіки, про усвідомлення досвіду сучасної школи, зокрема, вступник до аспірантури повинен показати:

- високий рівень професійної психолого-педагогічної підготовки;
- засвоєння понятійно-категоріального апарату педагогічної науки як дидактичної основи часткових методик;
- наявність науково-психологічної, рефлексивної позиції відносно навчання, виховання, розвитку особистості та педагогічної діяльності;
- уміння будувати науково-педагогічну діяльність на основі теоретичних засад процесу навчання, єдності виховного і навчального процесів;
- уміння будувати педагогічну взаємодію на основі глибокого систематичного вивчення учасників взаємодії, їх інтересів, запитів, потреб, можливостей, на принципах добровільної та взаємної поваги;
- здатність здійснювати навчальну і виховну взаємодію з вихованцями на рівні співробітництва та співтворчості, застосовувати індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи;
- уміння розробляти заходи зі створення умов для плідного проведення творчої роботи учня на уроці, позакласній та позашкільній діяльності, організації вільного часу, науково-технічної й художньої творчості, занять спортом і суспільно-корисною діяльністю;
- застосовувати різноманітні раціональні прийоми наукового пошуку, відбору, використання професійної інформації про нові педагогічні методи і технології;
- вміння орієнтуватися у професійній психолого-педагогічній літературі;

- показати розуміння психолого-педагогічних проблем сімейного виховання;
- психолого-педагогічних основ професійного самовизначення особистості;
- становлення і формування національної свідомості і самосвідомості;
- видів конфліктів у педагогічному процесі та шляхів їх подолання;
- уміти прогнозувати напрями психічного розвитку особистості і організовувати доцільне педагогічне втручання і корекцію;
- здійснювати посередництво у нових формах взаємодії: особистість - сім'я - суспільство;
- здатність проводити наукове педагогічне дослідження і аналізувати результати з методологічних позицій теорії виховання і навчання;
- знання методів психодіагностики розвитку дітей різного віку, молоді та їх оточення;
- знання історичного розвитку педагогічної науки і шкільної практики в Україні та за кордоном;
- уміння здійснювати порівняльний аналіз діяльності видатних педагогів високого науково-теоретичного і практичного рівня, використовувати їх досвід у своїй науково-професійній діяльності;
- належний рівень розвитку педагогічних здібностей, зокрема, спостережливості, педагогічної уяви, здатність відчувати і розуміти психологічний стан суб'єкта соціально-педагогічної взаємодії, позитивно на нього впливати;
- належне володіння дидактичними, організаторськими, комунікативними, науково-пізнавальними навичками педагога-науковця.

Структура програми включає «Пояснювальну записку», «Критерії оцінювання», «Зміст програми», «Зразок завдань», а також список рекомендованої літератури.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання відповіді вступника до аспірантури відбувається на підставі виявленого рівня його підготовленості до науково-дослідної й дослідно-експериментальної діяльності у галузі історії педагогіки, теорії навчання, виховання, ступеня й глибини розуміння ним нагальних педагогічних проблем і шляхів їх вирішення.

90-100 – «відмінно». Вступник аргументовано і повно викладає програмний матеріал. У своїх відповідях спирається на дослідження науковців, користується прийомами порівняльного аналізу, узагальнення, наводить приклади, доведення. Свідомо, безпомилково, у повному обсязі викладає програмний матеріал письмово; виділяє головні положення. Виявляє творчий підхід до розкриття сутності явищ. Уміло поєднує набуті знання, вміння, навички з практикою.

74-89 – «добре». Вступник виявляє знання змісту курсу. Наводить приклади при відтворенні програмного матеріалу, проте відсутній творчий підхід у вирішенні проблеми. Виявляє знання змісту курсу, але недостатньо повно розкриває сутність явищ. Правильно використовує знання, вміння, навички лише в стандартних ситуаціях.

60-73 – «задовільно». У відповідях вступник допускає помилки, зазнає труднощів у їх усуненні. Відповіді на запитання не повні. Зазнає труднощів у використанні на практиці отриманих знань, вмінь, навичок. У цілому програмний матеріал засвоєний частково.

0-59 – «незадовільно». Зазнає труднощі при розкритті змісту основних понять. Допускає значну кількість помилок у відтворенні програмного матеріалу. Слабо володіє основними поняттями, розкриває сутність явищ, понять на рівні відтворення. Не може поєднати набуті знання з практикою. Відповіді на запитання фрагментарні, не відображають суті проблеми.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ПЕДАГОГІКА

Тема 1. Загальні основи педагогіки.

Педагогіка як наука і мистецтво. Й. Герберт, К. Ушинський про педагогіку як науку і мистецтво. Основні завдання педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Методи психолого-педагогічних досліджень. Проблема мети виховання особистості в психолого-педагогічній теорії і практиці. Цілеспрямованість педагогічного процесу. К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський про мету виховання. Національна доктрина розвитку освіти в Україні про мету виховання. Мета і завдання виховання, їх співвідношення та конкретизація. Виховання як формування цілісної структури особистості. Всебічний розвиток особистості як мета виховання. Основні завдання і зміст всебічного розвитку особистості. Комплексний підхід до виховання як умова забезпечення всебічного розвитку особистості. Проблема мети виховання в сучасній зарубіжній школі.

Тема 2. Процес формування і розвитку особистості.

Джерела, умови та рушійні сили розвитку особистості. Єдність біологічних, соціальних факторів розвитку та власної активності дитини. Навчання, виховання і психічний розвиток особистості. Закономірності і психологічні особливості розвитку та формування особистості. Внесок Л. Виготського в розробку проблеми психічного розвитку дитини.

Тема 3. Наукові засади вікової періодизації розвитку дитини.

Поняття віку дитини. Новоутворення віку, соціальна ситуація розвитку. Сензитивні періоди розвитку. Провідна діяльність як фактор і критерій розвитку дитини. Основні періоди розвитку дитини і школяра. Кризи психічного розвитку. Врахування вікових особливостей розвитку учнів у освітньому процесі. Проблеми акселерації і соціальної зрілості особистості.

Основні напрями психічного розвитку дитини в ранньому і дошкільному віці. Соціальна ситуація психічного розвитку в різні вікові періоди.

Тема 4. Психолого-педагогічні основи процесу навчання.

Сутність процесу навчання, його особливості, навчання як пізнання. «Велика дидактика» Я.А. Коменського як підсумок попереднього розвитку теорії і практики навчання. Єдність освітньої, виховної та розвивальної функції процесу навчання. Й.-Г. Песталоцці, А. Дістервег, К. Ушинський про розвивальне та виховне навчання. Основні компоненти процесу навчання, їх характеристика: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-дієвий, контрольнорегулюючий, оцінно-результативний. Двохсторонній характер навчання. Учіння як необхідна умова та основний механізм психічного розвитку учнів. Співвідношення понять «учіння»,

«учбова діяльність». Засвоєння знань, умінь, навичок, розвиток пізнавальних здібностей, як результат учбової діяльності учня. Основні форми засвоєння. Процес викладання. Структура діяльності вчителя у навчальному процесі (планування, організація навчальної діяльності вчителя, організація і стимулювання активності учнів, здійснення поточного контролю і його корегування, підведення підсумків). Процес учіння. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів. Рівні засвоєння. Структура процесу засвоєння (сприймання, осмислення, розуміння, узагальнення, закріплення, застосування на практиці). Научіння як процес і результат набуття індивідуального досвіду, як стійка доцільна зміна фізичної та психічної діяльності (поведінки). Управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Зворотній зв'язок у навчанні. Роль педагогічної техніки в процесі навчання.

Тема 5. Закономірності й принципи процесу навчання.

Поняття про закономірності й принципи навчання. Правила навчання. Дидактичні принципи у педагогічній спадщині Я.А. Коменського, А. Дістервега, К. Ушинського. Обумовленість навчання суспільними потребами; залежність навчання від умов, у яких воно відбувається; взаємозалежність процесів навчання від реальних навчальних можливостей учнів; взаємозв'язок викладання та учіння; взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм навчання в цілісному процесі навчання як основні закономірності сучасного процесу навчання.

Характеристика принципів навчання.

Тема 6. Проблема змісту освіти в сучасній школі.

Наукові основи визначення змісту освіти. Критерії відбору основ наук. А. Дістервег, К. Ушинський про теорію формальної та матеріальної освіти. Зміст освіти як відображення вимог суспільства до підготовки соціально активної особистості. Врахування принципів гуманітаризації, диференціації, інтеграції при визначенні змісту освіти. Характеристика навчальних планів, програм, підручників та посібників сучасної загальноосвітньої школи. Проблема перевантаження учнів. Нові типи шкіл, особливості їх навчальних планів. Державні стандарти освіти. Реформування змісту освіти на сучасному етапі.

Тема 7. Технологічний підхід в освіті.

Теоретичні та історичні аспекти педагогічної технології. Педагогічна технологія як наука: предмет, завдання, структура, критерії, основні методологічні вимоги педагогічних технологій. Ієрархія і взаємозв'язок понять «технологія» в педагогіці. Технологічний потенціал учителя. Аналіз сучасних освітніх технологій. Поняття про види організації навчального процесу. Історико-педагогічна характеристика основних видів організації

навчального процесу: інформаційно-повідомлююче; пояснювально-ілюстративне проблемне; (сутність, прийоми створення проблемних ситуацій, основні шляхи реалізації проблемного навчання); програмоване, дистанційне навчання. Розвивальне навчання. Концепція розвивального навчання (Д. Єльконін, В. Давидов, С. Максименко). Модульно-розвивальне навчання. Комп'ютерне навчання. Контекстне навчання.

Тема 8. Загальне поняття методів навчання.

Методи навчання в педагогічній спадщині Я.А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці, К. Ушинського, В. Сухомлинського. Короткий огляд різних підходів до класифікації методів навчання в сучасній дидактиці. Ефективність різних методів навчання. Врахування індивідуальних та вікових особливостей учнів при підборі методів навчання. Реалізація принципів диференціації і індивідуалізації навчання при виборі методів навчання. Характеристика груп методів: організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання та мотивація навчально-пізнавальної діяльності; контролю та самоконтролю в навчанні. Основні засоби навчання. Залежність вибору методів навчання від змісту навчальної діяльності, вікових і індивідуальних особливостей дітей. Творчість вчителя при використанні в навчальному процесі методів, прийомів та засобів навчання. Педагогічна техніка (виразність мови, володіння голосом, мімікою та ін.) як необхідна умова високоефективного використання вчителем методів, прийомів та засобів навчання.

Тема 9. Розвиток організаційних форм навчання в теорії і практиці.

Поняття про форми організації навчання. Короткі історичні відомості про розвиток організаційних форм навчальної роботи: індивідуальне навчання, індивідуально-групове, бель-ланкастерська система, мангеймська система, метод проектів, лабораторно-бригадна форма, дальтон-план, план Трампа, класно-урочна система.

Урок – провідна форма організації навчально-пізнавальної діяльності. Особливості уроку як форми організації навчання. Розвиток класно-урочної системи навчання в історії школи. Основні вимоги до уроку: загальнопедагогічні, дидактичні, психологічні і гігієнічні. Типології і структури уроку. Нестандартні уроки. Залежність структури уроку від мети, змісту та місця в навчальному процесі. Підготовка вчителя до уроку. Тематичне та поурочне планування. Організація навчальної діяльності учнів на уроці. Особливості побудови уроків у залежності від навчального предмету, віку учнів і типу навчального закладу. Психолого-педагогічний аналіз уроку. Шляхи підвищення ефективності уроку в сучасній школі.

Практикуми, семінари, факультативи, навчальні екскурсії, співбесіди, консультації, домашня робота учнів, їх місце в загальній системі навчальної роботи. Основні вимоги до форм організації навчання. Оптимальне застосування форм навчання як важлива умова активізації пізнавальної діяльності, ініціативності та самостійності учнів. Форми навчання і спілкування при організації спільної діяльності вчителя та учнів. Психолого-педагогічна доцільність та обґрунтованість вибору вчителем конкретних форм навчальної діяльності.

Тема 10. Проблема контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів в теорії і практиці навчання.

Сутність та завдання контролю навчальних досягнень учнів. Функції та зміст контролю. Психологічні основи контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів. Критерії, рівні оцінювання, дидактичні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів. Психологічна ситуація оцінювання на уроці в класі. Розвиток педагогічної оцінки і облік успішності. Оцінкові уявлення педагога про школяра. Вплив педагогічної оцінки на формування шкільної співоцінки і самооцінки школяра. Оцінка педагога школярем. Оцінка і виховна робота в школі. Досягнення і досвід безоцінкового контролю знань (Ш. Амонашвілі, Т. Гончарова та інші). Основні види контролю навчальних досягнень учнів: попередній, поточний, періодичний (тематичний), заключний, підсумковий. Формування самоконтролю та самооцінки. Оцінювання навчальної діяльності учнів у зарубіжній школі.

Тема 11. Виховання як цілеспрямований процес формування особистості.

Виховання як проблема сучасної школи. Мета і завдання виховної роботи з учнями на сучасному етапі. Українська народна педагогіка про виховний ідеал. Сутність виховання. Місце виховання у процесі соціалізації особистості. Інститути виховання. Структура виховного процесу, його особливості. Психолого-педагогічні основи організації виховного процесу в школі, його рушійні сили і динаміка. Особистість як активний учасник і суб'єкт виховного процесу. Внутрішні умови активності особистості вихованця. Вихованість як інтегративна властивість особистості. Критерії вихованості.

Взаємозв'язок соціальних процесів, педагогічної теорії та виховної діяльності національної школи. Сучасні підходи до здійснення виховного процесу в школі: особистісно-зорієнтований, особистісно-творчий, людинознавчий, діяльнісний, етнокультурний, формування ціннісно-орієнтаційного ставлення до навколишнього світу тощо.

Тема 12. Закономірності і принципи виховання.

Закономірності виховання, обумовленість виховання суспільними умовами і потребами; взаємозв'язки у процесі виховання, навчання, освіти і розвитку; визначальна роль діяльності і спілкування у вихованні особистості; залежність виховання від вікових і індивідуальних особливостей; взаємозв'язок групи і особистості у виховному процесі; взаємозв'язок завдань, змісту, методів і форм виховання у цілісному педагогічному процесі. Принципи виховання як відображення закономірностей виховного процесу. Основні принципи виховання: народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізація, демократизація виховання, безперервність виховного процесу, послідовність, систематичність і варіативність форм і методів виховання, інтегративність та єдність і взаємозв'язок принципів виховання в цілісному виховному процесі тощо.

Тема 13. Зміст процесу виховання.

Сутність змісту виховання в сучасній школі. Система актуальних завдань та зміст основних напрямів виховання: розумового, естетичного, морального, трудового, фізичного. Основні підходи до визначення змісту виховання. Основні завдання і зміст всебічного і гармонійного розвитку особистості. Гармонія і дисгармонія у психічному розвитку особистості. Технологія виховання. Поняття про технологію виховання. Психолого-педагогічні основи розробки педагогічних технологій виховання, їх зміст і процес творення.

Взаємозв'язок, структура виховного процесу і зміст педагогічних технологій виховання. Етапи створення технологій виховання. Модель одиничного елементу процесу виховання (циклу виховання або виховного заходу).

Проблеми організації морального виховання в сучасній школі. Завдання, зміст і основні шляхи здійснення морального виховання. Формування моральних цінностей, поглядів, переконань та моральних звичок як основа морального виховання особистості. Особливості формування моральних цінностей, норм та ідеалів. Переконання та моральні прагнення як важливі мотиви вчинків. Вищі моральні почуття людини. Психологічні особливості формування моральних звичок. Моральна спрямованість та моральна стійкість особистості. Моральний вчинок, його волява та інтелектуальна регуляція. Форми і методи морального виховання. Діагностика моральної вихованості. Діагностика морального розвитку особистості.

Мета, завдання і сутність правового виховання. Комплексний підхід до вирішення проблеми правового виховання учнів. Правова вихованість і діяльність з правового виховання у загальному процесі виховання особистості.

Поняття девіантної та делінквентної поведінки учня. Соціально-психологічні і педагогічні причини антисуспільної поведінки та правопорушень учнів. Система профілактичної роботи по запобіганню правопорушень школярів. Особливості методів виховання у процесі попередження девіантної поведінки школярів та профілактики схильності до правопорушень.

Виховні технології з різними категоріями дітей. Виховна діяльність з дітьми девіантної поведінки, соціально та педагогічно занедбаними дітьми. Методика організації виховної роботи з обдарованими дітьми. Особливості організації виховного процесу з дітьми-сиротами, з дітьми з функціональними обмеженнями. Причини виникнення важковиховуваності та педагогічної занедбаності учнів. А. Макаренко, В. Сухомлинський про «важких» дітей, індивідуально-психологічні особливості важковиховуваних учнів. Умови подолання важковиховуваності: залучення важковиховуваних учнів до різних видів діяльності, врахування індивідуально-психологічних особливостей підлітків, взаємодія школи і сім'ї, педагогічний такт. Сутність індивідуального підходу до важковиховуваних учнів і організація індивідуальної роботи з ними (принципи роботи та її зміст). Профілактика важковиховуваності.

Зміст, завдання і основні напрямки позакласної і позашкільної роботи з розумового виховання учнів. Методика роботи по формуванню у школярів потреби у пізнанні навколишнього світу, мотивації їх пізнавальної діяльності. Пізнавальний інтерес та вікові особливості його розвитку у школярів. Методи вивчення пізнавального інтересу учнів, уяви, пам'яті, мови, мислення, зокрема критичного, творчого. Розвиток пізнавальних здібностей учнів. Робота з обдарованими учнями. Спільна робота класного керівника, вчителів-предметників, сім'ї, позашкільних установ по розвитку інтелекту, творчих здібностей, формуванню потреби школярів у самоосвіті.

Система роботи школи, класу з екологічного виховання школярів. Формування екологічної культури учнів як найважливіше завдання екологічного виховання учнів. Завдання та зміст екологічного виховання учнів. Методика організації різноманітних форм роботи з екологічного виховання учнів (бесіди, ігри, практична діяльність, екскурсії в природу тощо).

Оздоровча функція фізичної культури як основне завдання фізичного виховання молоді. Утвердження пріоритетів здорового способу життя. П. Лесгафт про систему фізичного виховання. Сучасна система фізичного виховання школярів. Мета, завдання, зміст фізичного виховання молоді. Організаційні форми фізичного виховання (уроки фізичної культури, секції фізкультурні і спортивні, масові свята, змагання, туризм, спартакіади тощо). Використання природних факторів у зміцненні здоров'я, загартуванні і гігієні

учнів. Профілактичні медичні обстеження. Раціональне харчування. Організація режиму побуту, праці, навчання, відпочинку. Пропаганда здорового способу життя. Психологічні фактори утвердження здорового способу життя. Психологічні та соціально-педагогічні причини наркоманії, алкоголізму, гіподинамії тощо. Поєднання зусиль школи і сім'ї у вихованні здорового покоління молоді. Проблеми фізичного виховання в зарубіжній педагогічній теорії і практиці.

Проблема формування естетичної культури школярів. Мета, завдання, зміст, основні напрямки роботи школи з естетичного виховання школярів. Формування естетичних ідеалів, смаків та почуттів як психологічна основа естетичного виховання учнів. Основні форми естетичної діяльності (сприймання, виконання, творення). Роль емоційної складової естетичного переживання (емоції, відгук, чутливість, емпатія). Розвиток уяви як необхідна умова естетичного виховання. Естетичне виховання і загальний рівень психічного розвитку особистості. Естетичне виховання і розвиток мистецьких здібностей. Естетичне виховання і сприймання природи, людей, творів літератури, образотворчого мистецтва, кіно. Методика організації форм виховної роботи по формуванню художньо-естетичної спрямованості особистості, залученню учнів до вивчення, збереження, відродження і розвитку національної культури, до різних видів творчості і розвитку здібностей в різних галузях мистецтва та формування естетичних почуттів, суджень, смаків, потреб, ідеалів, оцінок. Нетрадиційні форми і методи естетичного виховання учнів.

Проблеми трудового виховання учнів. Праця як форма самореалізації особистості у суспільному житті. Трудові якості як одна із складових формування цілісної конкурентоздатної особистості. К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Д. Дьюї та ін. про працю як засіб самоствердження і самореалізації людини.

Завдання, зміст і форми трудового виховання учнів у сучасних умовах. Виховання в учнів потреби в праці. Суспільно-корисна діяльність як основа трудового виховання. Взаємозв'язок трудової діяльності учнів з навчанням, дослідницькою роботою. Шляхи і форми виховання почуття господаря рідної землі, міста, села, школи, якостей дбайливого господаря, працьовитості. Особливості організації виховної роботи з трудового виховання на засадах народної педагогіки і народних промислів.

Проблема профорієнтації учнів в умовах становлення ринкової економіки. Сутність і структура профорієнтації: профосвіта, профдіагностика, профконсультація, профвідбір.

Гендерні відомості і статеве виховання. Особливості статевого виховання учнів різних вікових груп. Зміст статевого виховання. Форми і методи роботи по формуванню у випускників школи потреби у створенні сім'ї, відповідальності і обов'язків подружнього життя. Статевий розвиток і емоційна депривація в неповних та конфліктних сім'ях і у випадках зростання поза сім'єю. Підготовка учнівської молоді до сімейного життя.

Тема 14. Проблеми методів виховання: психологічний і педагогічний аспекти.

Поняття про методи виховання. Залежність методів виховання від мети, змісту, принципів, умов виховання, вікових та індивідуальних можливостей учнів. Проблема класифікації методів виховання. Методи формування моральної свідомості. Методи формування досвіду громадської поведінки. Методи стимулювання. Методи контролю і самоконтролю у самовихованні. Нестандартні методи виховання на засадах народної педагогіки. Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів виховання.

Методи формування моральної свідомості особистості. Загальна характеристика основних методів формування моральної свідомості особистості: переконання, методи дискусійного характеру, метод прикладу, сугестивний метод. Виховні функції методів, що впливають на моральну свідомість особистості. Шляхи її ефективного застосування. Методика проведення бесіди, лекції. Елементи педагогічної майстерності в процесі проведення бесід та лекцій.

Дискусія як метод морального переконання особистості. Методика організації і проведення основних форм дискусії з учнями: диспут, конференція.

Методи педагогічного стимулювання діяльності школярів і позитивного досвіду громадської поведінки. Загальне поняття про стимул. Педагогічне стимулювання. Емоційне стимулювання як важливий засіб підвищення ефективності діяльності школяра. Значення емоційного стимулювання у формуванні інтелектуально-емоційної та вольової сфер особистості. Засоби емоційного стимулювання в процесі здійснення виховного впливу на особистість (формування моральної свідомості особистості), підбір різних варіантів запитань. Аналіз конфліктних ситуацій, аналіз міркувань однолітків, розбір етичного змісту прислів'їв, приказок, ігрових ситуацій тощо. Методи емоційного стимулювання діяльності школярів і позитивного досвіду їх громадської поведінки (вимога, гра, змагання, заохочення, проблемно-пошукові ситуації, романтика як емоційний стимул, покарання). Педагогічні умови ефективності виховного впливу методів педагогічного стимулювання

діяльності школярів. Самостимулювання – вища форма організації самоособистості, складовий компонент її – самовиховання.

Педагогічна вимога. Взаємозв'язок вимоги і дисципліни. Динаміка розвитку педагогічної вимоги. Форми вираження педагогічної вимоги. Психолого-педагогічні умови ефективного використання педагогічної вимоги. Громадська думка. Громадські доручення. Метод прогнозування. Створення виховних ситуацій. Загальне поняття про виховні ситуації. Види педагогічних ситуацій і способи їх застосування.

Тема 15. Педагогічні та психологічні аспекти самовиховання та самоосвіти учнів.

Самовиховання та самоосвіта як вища форма самоврядування, саморегуляції і самоактуалізації особистості. Основні складові процесу самовиховання: самоусвідомлення себе як особистості («Я – концепція», самопізнання, самовідношення, саморегуляція). Самооцінка як провідний компонент ставлення особистості до самої себе. Види самооцінки. Самовизначення, самоутвердження особистості, самохарактеристика. Саморегуляція особистості своїм організмом, емоціями, почуттями, вчинками. Психогігієна, режим і культура розумової праці школярів. Самоорганізація власного способу життя як важлива умова самовиховання учнів. Формування потреби в самопізнанні, самовдосконаленні, самовихованні. Мотивація процесу самовиховання. Засоби самовиховання. Стосунки з педагогами і проблема педагогічного керівництва процесом самовиховання.

Тема 16. Психолого-педагогічні основи формування світогляду учнівської молоді.

Поняття про світогляд, його види. Народний світогляд як система поглядів, переконань, ідеалів, як основа народної духовності. Суть наукового світогляду, його основні риси. Науково-педагогічні вимоги до формування світогляду. Формування світогляду як динамічне і особливе явище. Психологічні особливості формування світогляду учнів. Світоглядна зрілість особистості. Структура світогляду. Формування наукового світогляду як новоутворення юнацького віку. Єдність формування світогляду і поведінки. Етапи формування наукового світогляду. Формування наукового світогляду в процесі навчання і позакласній роботі.

Тема 17. Колектив та особистість як актуальна проблема сучасної школи.

Колектив як засіб забезпечення умов для самоствердження і самовираження особистості. Розвиток теорії дитячого колективу в педагогіці та психології. Особистість та група. Колектив як вищий рівень розвитку

групи. Методика формування і згуртування дитячого колективу. Колектив як засіб забезпечення умов для самоствердження і самовираження особистості. Виявлення рівня розвитку колективу. Показники рівня розвитку і згуртованості колективу і методи їх вивчення. Самоврядування як принцип діяльності колективу.

Тема 18. Технологічний підхід у вихованні.

Поняття про виховну систему школи, комплексний підхід у вихованні, зміст позаурочної виховної діяльності школярів. Авторські виховні технології.

Теоретичні основи розробки виховних технологій. Психолого-педагогічні основи розробки виховних технологій, етапи створення виховних технологій, критерії відбору змісту виховання, таксономія цілей виховання.

Моделювання виховної діяльності. Сутність фрагменту одиничного циклу виховання, поняття колективної діяльності, колективна творча справа, моделювання педагогічної взаємодії учасників виховного процесу, технологія організації виховного заходу, ігрової діяльності, технологія організації дитячого свята, методика організації і проведення класних годин, особистісно орієнтована класна година.

Методика індивідуального підходу до учнів у виховному процесі виховної роботи з учнями. Особистісно орієнтований підхід і методика індивідуальної роботи з учнями. Сутність і принципи, методи і прийоми педагогічної взаємодії. В.О. Сухомлинський про важливість індивідуального підходу до учнів: загальні принципи, психологічні передумови, засоби індивідуального впливу, педагогічний такт. Формування індивідуальності особистості – як мета виховної діяльності класного керівника. Бесіда як важливий спосіб спілкування між вихователем і вихованцем в процесі індивідуальної виховної роботи. Елементи педагогічної майстерності в процесі проведення бесіди.

Тема 19. Дитячі та юнацькі організації і об'єднання.

Історія становлення та розвитку дитячих та юнацьких організацій та об'єднань. «Братства младенческие», як перші дитячі і юнацькі організації. Скаутський рух. Принципи діяльності дитячих та юнацьких організацій. Виховний потенціал дитячих та юнацьких організацій і об'єднань. Сучасний стан розвитку дитячих та юнацьких організацій: Спілка піонерських організацій України, пластуни, соколята, джури, тощо. Неформальні об'єднання. Соціальна психологія груп та організацій (причини і механізми утворення). Референтність. Вікові особливості становлення і розвитку дитячих груп та організацій. Форми і методи співпраці вчителя з дитячими та юнацькими об'єднаннями.

Тема 20. Система діяльності педагога-вихователя, класного керівника.

Діяльність педагога-вихователя як система, характеристика основних видів діяльності. Мета, виховні завдання, функції та обов'язки класного керівника. Основні напрямки роботи класного керівника. Педагогічна діагностика в діяльності класного керівника. Співробітництво класного керівника і шкільного психолога як необхідна умова. Технологія планування та облік виховної роботи в школі. Вимоги до класного керівника.

Соціально-правовий захист дитинства. Проблеми дитинства в сучасному суспільстві. Система соціального виховання та правового захисту дитинства (здійснення державної соціальної дитячої політики, проведення соціальних державно-громадських дитячих програм, удосконалення законодавчого забезпечення захисту прав дітей). Конвенція ООН про права дитини, інші документи, що захищають права дитини та сім'ї. Сприймання дітьми допомоги дорослих у захисті їх прав. Спілкування дитини з вчителем і довіра до нього. Психологічний такт, повага до дитини як індивідуальності – психологічна основа соціально-правового захисту дитинства. Соціальний педагог в системі соціально-правового захисту дитинства.

Тема 21. Система управління і керівництва освітою.

Система управління освітою в Україні. Принципи управління освітою: демократизація, гуманізація, гласність, колегіальність у поєднанні з єдиноначаллям тощо.

Органи освіти, їх функції в управлінні діяльністю шкіл та інших загальноосвітніх навчальних закладів. Основні нормативні документи: Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Положення про загальноосвітній навчальний заклад, статут школи тощо. Соціально-психологічні особливості керівництва сучасною школою. Внутрішньошкільне керівництво і контроль. Зміст, принципи, методи та форми внутрішньошкільного керівництва. Спілкування директора з педагогічним колективом. Стиль керівництва педагогічним колективом. Директор і психологічний клімат педагогічного колективу. Конфлікти в педагогічному колективі, запобігання їм. Психологічні фактори успішності керівництва педколективом. Шкільна документація. Планування роботи школи. Педагогічна рада, Рада школи, опікунська рада. їх склад. Функції, зміст і форми діяльності. Критерії визначення ефективності роботи школи і окремих педагогічних працівників, подолання формалізму в контролі й оцінюванні діяльності школи і учителів.

Наукова організація праці в школі. Принципи НОП: принципи організації дій – ціле утворення, вибір методів, ефективне застосування техніки праці,

планування педагогічної діяльності; принципи вимірів педагогічної праці-нормування, облік і контроль, оптимальність; загальноорганізаційні принципи – перспективність, стимулювання, комплексність, науковість.

Передовий педагогічний досвід (ППД). Рівні, критерії ППД. Вивчення, узагальнення та впровадження ППД. Особистісні компоненти ПД і система методів і прийомів організації навчального процесу в досвіді вчителя. Творче ставлення до ППД. ППД і мікроклімат педагогічного колективу. Установи освіти та їх функції у виявленні, оцінці досвіду, плануванні та організації його вивчення і поширення. Адреси ППД.

Методична робота в школі. Завдання, зміст та форми методичної роботи в школі. Єдність навчально-виховних, методичних та дослідницьких аспектів у педагогічній діяльності. Робота методичних об'єднань та інших форм методичної роботи. Шляхи підвищення кваліфікації вчителів. Атестація педагогічних працівників.

МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1. Освіта та виховання в стародавньому та рабовласницькому і феодальному суспільствах.

Походження виховання, його зв'язок з трудовою діяльністю людей. Характер виховання в первісному суспільстві. Духовна культура, навчання і виховання у східних слов'ян в дохристиянський період. Виховання і навчання в країнах Стародавнього Сходу (Індія, Китай, Шумер), Африки (Єгипет). Системи виховання і освіти в рабовласницьких державах Стародавньої Греції та в Римі. Виховання в епоху еллінізму. Зародження педагогічної теорії у працях античних філософів і педагогів (Демокрит, Платон, Аристотель, Квінтіліан). Виховні системи епохи феодалізму.

Тема 2. Освіта й виховання в Київській Русі.

Роль християнства у розвитку культури, освіти і виховання в Київській Русі. Організація шкіл, зміст і методи їх роботи. Педагогічні пам'ятки Київської Русі «Ізборник Святослава», «Повчання Володимира Мономаха дітям», «Слово про закон і благодать» Іларіона та інші.

Тема 3. Школа і педагогічна думка епохи Відродження в Західній Європі та Україні.

Характеристика виховного ідеалу епохи Відродження. Педагогічні ідеї в працях гуманістів і ранніх соціалістів-утопістів (Ф. Рабле, Т. Мор, Т. Кампанелла, М. Монтень). Педагогіка часів Реформації (на самостійне опрацювання). Освіта і культура в Україні у XIV – XV століттях (на самостійне опрацювання). Культурно-освітня діяльність П. Русина, Ю. Дрогобича. Перші слов'янські книги, видрукувані кирилицею. Виникнення і розвиток братських шкіл, їх статuti. Система козацького виховання. Козацька читанка. Перші заклади вищої освіти: Острозька школа-академія, Києво-Могилянська академія, Львівський університет, загальна

характеристика їх діяльності і значення для розвитку освіти, науки. Культурно-освітня діяльність і педагогічні погляди видатних вчених, просвітителів, педагогів, діячів освіти (І. Гізель, Галятовський, М. Смотрицький, С. Полоцький, С. Яворський та інше). Діяльність І. Федорова в Україні. Перші вітчизняні підручники з історії, граматики, риторики, музики тощо. Пам'ятки української педагогіки: І. Борецький «О воспитании чад», Є. Славинецький «Громадянство звичаїв дитячих», К. Ставровецький «Євангеліє учительное...».

Тема 4. Школа і педагогіка в період зародження і розвитку капіталізму (XVIII-XIX ст.).

Педагогічна концепція Я.А. Коменського. Загальнопедагогічні ідеї Я.А. Коменського. Вчення Я.А. Коменського про систему освіти. Дидактика Я.А. Коменського. Я.А.Коменський про моральне виховання, дисципліну та вимоги до вчителя, вихователя.

Демократичний рух в Європі в кінці XVII та XVIII століттях і проблеми освіти (Дж. Локк, К.А. Гельвецій, Д. Дідро, Ж.-Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці).

Система освіти і розвиток педагогічної думки в Україні у XVIII столітті. Освітні реформи Петра I і їх значення для системи освіти України. Загальна характеристика системи освіти України у XVIII ст. Г. Сковорода – український філософ, педагог.

Тема 5. Основні тенденції розвитку вітчизняної освіти і педагогічної думки у XIX ст.

Реформи в галузі освіти у першій половині XIX ст. (Статути 1804 р., 1828 р.).

Система народної освіти, характеристика типів навчальних закладів. Розвиток вищої і професійно-технічної освіти. Боротьба видатних українських діячів культури і освіти за національну школу. Видатний вітчизняний педагог К.Ушинський.

Тема 6. Розвиток системи освіти у провідних країнах світу кінця XIX- початку XX ст.

Основні наукові напрямки в зарубіжній реформаторській педагогіці кінця XIX – початку XX століття: соціо-біологічний напрям в педагогіці (Г. Спенсер); теорія трудової школи і громадянського виховання (Г. Кешенштейнер); експериментальна педагогіка (В.А. Лай, Е. Мейман, С. Холл, Е. Торндайк); зародження педології та теорії розумової обдарованості (А. Біне); соціальна педагогіка (Наторп); прагматична педагогіка (Дж. Дьюї і його послідовники); теорія і практика «нового виховання» (А. Фер'єр, С. Френе, Е. Клапарод, Г. Літц, Г. Вінекен, Януш Корчак та інші); ідеї вальдорфської педагогіки (Р. Штайнер); теорія вільного виховання (Е. Кей, М. Монтесорі, К. Вентцель).

Тема 7. Освітні тенденції розвитку системи освіти і педагогічної думки в Україні у 1917-1941 роки XX ст.

Освітні реформи початку XX століття. Загальна характеристика системи освіти в кінці XIX ст. на початку XX ст.

Боротьба українських педагогів та видатних діячів української культури за національну школу: Л. Українки, П. Грабовського, М. Коцюбинського, Т. Лубенця та інших. Педагогічна діяльність і погляди С. Русової. Внесок І. Огієнка у розбудову національної системи освіти.

Розвиток системи освіти і педагогічної думки в Україні у 20-30-ті роки ХХ століття. А. Макаренко – видатний педагог-новатор України.

Тема 8. Основні тенденції розвитку системи освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині ХХ - на початку ХХІ ст.

Стан системи освіти та розвиток педагогічної науки в роки Великої Вітчизняної війни. Загальне семирічне навчання (1949р.). Труднощі і суперечності в розвитку школи і педагогіки (50р.-80р.). Закон про зв'язок школи з життям. Упровадження середньої освіти (1972 р.). Кризовий стан в галузі комуністичного виховання, радянської школи, педагогіки, його причини. Видатний педагог-гуманіст ХХ-го ст. В.Сухомлинський.

Новаторство в педагогіці 70-80 років ХХ ст. і його вплив на дошкільну педагогіку. Педагогіка співробітництва. Педагоги-новатори: В. Шаталов, О. Захаренко, Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, Іванов, М. Гузик та ін., їх основні ідеї.

Розвиток системи освіти і педагогічної думки в Україні у роки незалежності.

Тема 9. Розвиток системи освіти в зарубіжних країнах у ХХ –ХХІ ст. Сучасна зарубіжна школа і педагогічна думка.

Основні сучасні педагогічні течії в зарубіжній педагогіці і їх вплив на педагогічну практику. Гуманістична педагогіка (К. Роджерс та інші). Педагогічна технологія (К. Франк, К. Поппер, Х. Рерс). Педагогічна футурологія (Р. Арон, А. Тойнб, Д. Белл). Педагогічна антропологія (В. Флітнер, О. Болнов, К. Ротт). Соціальна педагогіка (Т. Вільгельм, К. Моленхаур, Х. Гізіке). Педагогічна соціологія (П. Бурдье, Ж. Пассерон). Педагогіка миру (К. Вульф, Ф. Вільмар, Е. Фромм).

Розвиток системи освіти у найбільш розвинених країнах світу (США, Великобританія, Німеччина, Франція, Японія).

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ

Міністерство освіти і науки України

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор НДУ ім. М. Гоголя

_____ 2022 р.

**Екзаменаційне завдання № 1
для вступного випробування з загальної педагогіки та історії
педагогіки**

**ОНП «Освітні, педагогічні науки»
Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Третій (освітньо-науковий) рівень
Денна форма навчання**

1. Педагогіка як наука і мистецтво. Методи науково-педагогічного дослідження.
2. Основні види організації навчального процесу. Їх характеристика.
3. Школа і педагогічна думка в епоху українського Відродження. Діяльність січових і козацьких шкіл в Україні. Братські школи (XVI – XVII століття).

Орієнтовні питання до вступного екзамену з загальної педагогіки та історії педагогіки

1. Педагогіка як наука і мистецтво. Методи науково-педагогічного дослідження..
2. Психолого-педагогічна наука про процес формування і розвитку особистості. Фактори, рушійні сили розвитку особистості.
3. Проблема мети виховання особистості в психолого-педагогічній теорії і практиці. Мета виховання молоді в Україні на сучасному етапі.
4. Наукові засади вікової періодизації розвитку дитини. Вікові кризи.
5. Особливості розвитку дитини в ранньому і дошкільному віці, їх врахування у виховному процесі.
6. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра, особливості формування особистості у цьому віці.
7. Соціальна ситуація розвитку підлітка, основні психологічні новоутворення, особливості формування особистості
8. Соціальна ситуація розвитку в ранньому юнацькому віці, основні психологічні новоутворення, формування особистості старшокласника.
9. Психолого-педагогічні основи процесу навчання.
10. Закономірності і принципи процесу навчання, їх характеристика.
11. Проблема змісту освіти в сучасній школі. Стандарти освіти.
12. Розвиток організаційних форм навчання в теорії і практиці.
Характеристика основних організаційних форм навчання.
13. Урок – провідна форма організації навчально-пізнавальної діяльності. Вимоги до уроку. Сучасна типологія уроків.
14. Розвиток теорії методів навчання в педагогічній науці і практиці.
Класифікація методів навчання, характеристика основних груп методів навчання
15. Проблема контролю і оцінки знань, умінь і навичок в теорії і практиці навчання. Сучасні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів
16. Основні види організації навчального процесу. Їх характеристика.
17. Сучасні педагогічні технології. Їх характеристика..
18. Закономірності і принципи процесу навчання, їх характеристика.
19. Сучасні освітні технології. Їх характеристика
20. Виховання як цілеспрямований процес формування особистості.
Сутність процесу виховання. Структура виховного процесу. Умови ефективності виховання. Критерії вихованості. .
21. Закономірності і принципи виховання, їх характеристика.
22. Розвиток теорії методів морального виховання в педагогічній науці і практиці. Класифікація методів виховання, їх характеристика
23. Завдання, зміст і основні шляхи, форми і методи здійснення морального виховання.
24. Зміст, завдання і основні напрямки розумового розвитку учнів.
25. Виховання, самовиховання і перевиховання.
26. Система роботи школи, класу з екологічного виховання школярів.

27. Сучасна система фізичного виховання школярів: мета, завдання, зміст, форми і методи.
28. Система естетичного виховання учнівської молоді (мета, завдання, зміст, основні напрямки, форми і методи роботи)
29. Завдання, форми і зміст трудового виховання учнів Професійна орієнтація учнів. Проблеми професійного самовизначення
30. Соціально-правовий захист дитинства.
31. Статеве виховання і освіта дітей і молоді. Завдання, зміст, форми і методи.
32. Дитячі та юнацькі об'єднання: історія, стан, перспективи.
33. Сучасний стан, проблеми і шляхи розвитку інституту класних керівників. Функції класного керівника, напрямки його роботи
34. Важковиховуваність як педагогічна проблема
35. Колектив та особистість: сучасні педагогічні і психологічні погляди на цю проблему
36. Методика колективного творчого виховання: ідеологія, технологія, основні засоби виховної роботи. Види КТС
37. Психолого-педагогічні основи формування світогляду учнівської молоді
38. Система управління і керівництво освітою. Принципи управління.
39. Органи народної освіти, їх функції в управлінні діяльністю шкіл та інших навчальних закладів.
40. Наукова організація праці в школі.
41. Передовий педагогічний досвід. Критерії. Шляхи вивчення і впровадження.
42. Зародження педагогічної теорії в роботах філософії стародавньої Греції: Плутарха, Сократа, Платона, Аристотеля.
43. Основні педагогічні ідеї епохи Відродження в країнах Західної Європи. Найвизначніші представники педагогічної думки епохи Відродження
44. Школа і педагогічна думка в епоху українського Відродження. Діяльність січових і козацьких шкіл в Україні. Братські школи (XVI – XVII століття).
45. Освітня і педагогічна діяльність, педагогічні погляди Г.С.Сковороди.
46. Педагогічна теорія Я.А.Коменського. Значення педагогічних ідей Я.А.Коменського для сучасної школи.
47. Педагогічні погляди Ж.Ж.Руссо, їх значення для сучасної педагогіки.
48. Педагогічні ідеї Й.-Г.Песталоцці, їх значення для розвитку педагогічної науки.
49. Освітні реформи в Російській імперії на початку і в першій половині XIX століття.
50. Педагогічні погляди Т. Шевченка.

51. Педагогічна система К. Ушинського, значення педагогічних ідей К. Ушинського для сучасності.
52. Прагматична педагогіка (Дж. Дьюї). Вплив ідей Дж. Дьюї на розвиток реформаторської педагогіки в першій половині ХХ століття.
53. Теорія «вільного» виховання (М. Монтессорі, О. Нілл та інші). Розвиток ідей М. Монтессорі на сучасному етапі.
54. Теорія трудової школи і громадського виховання Г. Кершенштайнера, її вплив на розвиток педагогічної думки у ХХ столітті.
55. Основні ідеї Вальдорфської педагогіки. Розвиток ідей Вальдорфської педагогіки на сучасному етапі.
56. Педагогічні погляди С. Русової, їх розвиток у сучасних умовах.
57. Розвиток школи і педагогіки в Україні в 20-тих роках ХХ століття
58. Педагогічна діяльність та педагогічні погляди А. Макаренка.
59. Педагогічні погляди В. Сухомлинського, їх розвиток у сучасних умовах
60. Педагогічне новаторство 60-90-х років ХХ століття в СРСР: основні ідеї, найвизначніші представники.
61. Становлення національної системи освіти і педагогічної науки в незалежній Україні (1991-2021 рр.).
62. Система неперервної освіти в Україні. Закон України «Про освіту».
63. Сучасна зарубіжна школа найбільш розвинених країн світу стан, шляхи реформування (на прикладі однієї з країн: США, Англія, Франція, Японія, Німеччина)

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки: підручник. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.
2. Андрощук І. В., Андрощук І. П. Методика виховної роботи: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 320 с.
3. Башкір О. І. Теорія виховання: навч.-метод посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 96 с.
4. Варій М. Й., Ортинський В. Л. Основи психології і педагогіки: підручник. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. 548 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 4-те вид., стереотип. Київ: Академвидав, 2012. 616 с.
6. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: навч. посіб. Київ: Вища школа, 1995.
7. Дидактика: теорія і практика: навч.-метод. посіб./О. С. Березюк, О. М. Власенко. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 211 с.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Львів: Новий світ, 2000. 350 с.
9. Загальна педагогіка : навчальний посібник / О. Ф. Євсюков, С.А. Чупахін; за ред. О. Ф. Євсюкова. Харків, 2020. 150 с.
10. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник. Київ : Ліра, 2016. 608 с. Режим доступу: <http://lira-k.com.ua/preview/12225.pdf> ,
11. Зайченко І.В. Історія педагогіки. У 2-х кн. Київ: Вид. дом «Слово». 2010.
12. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя. Київ: Знання, 2003. 766 с.
13. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник для студентів вищих пед. навч. закладів. Київ: Вища школа, 2005. 343с.
14. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки Хрестоматія. Київ: Вид. навч. літер., 2008 . 638 с.
15. Ковбас Б. Родинна педагогіка: в 3-х т: Науково-дослідний центр «Педагогіка і психологія вищої школи». Івано-Франківськ, 2002 Т. 1 : Основи родинних взаємовідносин. 2002. 286с.
16. Кравець В.П. Історія гендерної педагогіки: навчальний посібник для студентів вузів. Тернопіль : Джура, 2005. 440с.
17. Кравець В.П. Історія зарубіжної педагогіки ХХ століття. Тернопіль. 1996. 243 с.
18. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. Київ: Знання-Прес, 2003. 418с.

19. Левківський М.В. Історія педагогіки. Київ: «Центр навчальної літератури», 2003. 359 с.
20. Мартинець Л. А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 196 с.
21. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник. Київ, 2007. 656 с.
22. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf.
23. Онишків. З. М. Основи управління закладом загальної середньої освіти: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2018. 192 с.
24. Пальчевський С.С. Педагогіка: Загальні засади педагогіки. З історії педагогіки. Теорія освіти і навчання (дидактика). Теорія виховання. Школознавство: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2007. 576 с.
25. Пащенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка: навч.-метод. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 228 с.
26. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [В. О. Тюріна, М. О. Котелюх, О. І. Федоренко та ін.]; за заг. ред. О. І. Федоренко; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.
27. Родинна педагогіка: навчально-методичний посібник / А. А. Марушкевич, В. Г. Постовий, Т. Ф. Алексеєнко та ін.; Міністерство освіти і науки України, Київський Національний університет імені Тараса Шевченка. Київ: Видавець ПАРАПАН, 2002. 216 с.
28. Скільський Д. Історія зарубіжної педагогіки: посібник. Київ : Смолоскип, 2011. 376 с.
29. Скільський Д. М. Історія української педагогіки : ілюстр. навч. посіб. Тернопіль : Навч. кн. - Богдан, 2012. 336 с.
30. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ, 2017.
31. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е вид., випр., доп. К. : Академвидав, 2007. 560 с.
32. Ягупов В.В. Педагогіка: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2002. 435с.

Додаткова:

1. Бондар В.І. Дидактика: підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Київ : Либідь, 2005. 264 с.
2. Коберник О.М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі : навчально-методичний посібник. Київ: Науковий світ, 2001. 250 с.

3. Ковальчук І. В. Класне керівництво у школі: методичні рекомендації. Чернівці: ЧНУ, 2003. 44 с.
4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. наказ Міністерства освіти і науки України від 29.07.2019 № 1038). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15/sp:max20>
5. Короткий словник актуальних педагогічних термінів/упоряд. Флегонтова Н. М. Київ: КНУТД, 2013. 55 с
6. Левченко Т.І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах: научное издание. Вінниця : Нова книга, 2002. 512 с.
7. Макарова Л.І. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник для студентів вузів; Міністерство освіти і науки України, Інститут менеджменту та економіки, Галицька академія. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 116 с.
8. Настільна книга педагога: Актуальні прийоми та методи навчання. Практичні поради. Нормативні документи. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / Упоряд.: В.М. Андрєєва, В.В. Григораш. Харків: Основа : Тріада +, 2007. 352 с.
9. Ніколаєнко С.М. Освіта і наука: Законодавчі та методологічні основи: навчальний посібник. Київ: Політехніка, 2004. 280 с.
10. Нова Українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
11. Нові технології навчання : наук. - метод. зб. Вип. 27 / Міністерство освіти і науки України. Науково-метод. центр вищої освіти; Ред. кол.: Б.І. Холод (голов. ред.), О.Я. Савченко, О.І. Ляшенко, А.М. Федяєва та ін. Київ: НМЦ ВО, 2000. 256 с.
12. Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: практикум / В.Л. Омеляненко, А.І. Кузьмінський, Л.П. Вовк. 2-е вид., випр. Київ : Знання - Прес, 2006. 424 с.
13. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навчальний посібник / Л.В. Кондрашова, О. А. Пермяков, Н. І. Зеленкова, Г. Ю. Лаврешина. Київ: Знання, 2006. 252 с.
14. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
15. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 13.07.2020 № 764-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
16. Про позашкільну освіту: Закон України від 04.11.2018 № 1841-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>

17. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>

18. Щербань П.М. Прикладна педагогіка: навчально-метод. посібник для студ. пед. закладів. Київ : Вища школа, 2002. 215 с.

Схвалено на засіданні кафедри педагогіки, початкової освіти та освітнього менеджменту (протокол №7 від «15» грудня 2021 р.)

Зав. кафедри:

проф. Турчин Т.М.

Схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи (протокол №7 від «08» грудня 2021 р.)

Зав. кафедри:

проф. Лісовець О. В.